

MESUDIYE (ORDU) KÖYKENT PROJESİ

Yrd. Doç. Dr. Adem BAŞIBÜYÜK*

Özet

Gerek dünyada, gerekse Türkiye’de kırsal kalkınma, gündemdeki yerini sürekli olarak koruyan kalkınma çabalarından biridir. Kırsalın kalkındırılması sosyal, kültürel ve ekonomik boyutlu olup, aynı zamanda çok yönlü analiz ve planlamalar gerektirir. Bu bakımdan kalkınma modellerinin belirlenmesinde öncelikle ortamın coğrafi özelliklerinin tespit edilmesi, planlamanın yapılabilirliği açısından oldukça önemlidir. Çalışmamızda kırsal kalkınma yaklaşımlarından biri olan ve Ordu ili Mesudiye ilçesinde 2000 yılında uygulamaya konulan, Köykent Projesi coğrafi bakış açısı ile değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Köy-kent Projesi, Kırsal kalkınma, Planlama

* Atatürk Üniversitesi, Erzincan Eğitim Fakültesi, Öğretim Üyesi.

Abstract

The rural development has an important role both the world and Turkey to maintain continuously. The rural development has a perspective social and economical as well as it needs multivariate analysis and plans. So, the determination of the geographical characteristics of the environment is very important the determination of rural models at first. In this study, it is aimed to evaluate in terms of geographical has being applied Village-Townships Project since 2000 Mesudiye, in Ordu.

Key Words: *Village-Townships Project, rural development, Plans.*

MESUDİYE (ORDU) KÖYKENT PROJESİ

Village-Townships Project of Mesudiye (Ordu)

1. Giriş

Kırsal alanlar sosyal, kültürel ve ekonomik anlamda şehir yerleşim bölgeleri dışında kalan, gelişimden yeterince yararlanamayan, insanların geçimlerini ağırlıklı olarak tarım, hayvancılık ve ormancılıkla sağladığı ve genellikle gelir seviyesinin düşük olduğu alanlar olarak kabul edilir. Kırsallık kavramına ülkeler ve bilim dalları düzeyinde farklı anlamlar yüklenmekle birlikte, yaklaşımların sentezinden bu alanların bir yararlanma bölgeleri oldukları ve çoğunlukla önemli sorunlarla karşı karşıya buldukları sonucu çıkmaktadır. Bu açıdan dünyanın hemen her bölgesinde kırsal kalkınma toplumların en önemli dinamiklerinden biri olarak görülür.

Kırsal kalkınma çabalarının genel içeriğinde; zirai üretimi artırma, doğal kaynak kaybını azaltma, gelir seviyesi düşük insanların kendi gelişimlerini sağlamaları için destek olma, fakir aile ve çiftçilerin öncelikli ihtiyaçlarını tespit etme, ulusal ve uluslar arası konjonktüre uygun politikalar geliştirme ve yatırımların öncelikle kırsal alanlarda gerçekleşmesini teşvik etme yer alır¹.

Kırsal kalkınma tartışması bir taraftan kırsal bölgelerdeki ekonomik gelişim teorileri; diğer taraftan kırsal bölgelerdeki ekonomik gelişimi sağlayacak kalkınma politikalarının nasıl olacağı ile alakalıdır. Kuşkusuz bu tartışmaya temelde kırsalın coğrafi yapısı, sosyolojik özellikleri, ziraat ekonomisi, demografya, ekoloji, kırsal planlama ve yönetim bilimleri de katkı sağlamaktadır². Bu bakımdan kırsal kalkınma gerek uygulaması gerekse etkileşimi çok yönlü olan interdisipliner bir planlama biçimidir.

Kırsalın sorunlarının çözümüne yönelik kalkınma modelleri genel olarak ulusal bir kalkınma modeli olan makro planlama, çiftçi ailesi işletmelerinin düzenlenmesini esas alan mikro planlama ve kalkınmada öncelikli yöreler bazında uygulanan bölgesel planlamalardır³. Ülkemizde Cumhuriyetin ilanı ile birlikte, köy ve köylü sorunları sistemli bir şekilde ele

alınmaya başlamıştır. Başlangıçta yasal düzenlemelerle uygulamaya konulan kırsal yaklaşımlarda temel hedef; kırsalı kalkındırma, dolayısıyla kırsal nüfusun daha iyi şartlarda yaşamasına olanak sağlamaktır. Ancak ilerleyen devrelerde nüfus artışı ve şehirleşme ile birlikte kırsal kalkınmanın iki boyutu oluşmaya başlamıştır. Kırsal nüfusun yaşama koşullarını iyileştirme prensibi korunurken, şehirlerde oluşmaya başlayan ve giderek artan sorunlar da kırsal yaklaşımda çok daha belirleyici bir durum haline dönüşmüştür. Bu bakımdan 1960'lı yıllardan itibaren belirli aralıklarla uygulamaya konulan periyodik kalkınma planlarında kırsalın önemli yer tuttuğu dikkati çeker.

Periyodik kalkınma planlarından en son uygulamaya konulan 2000 yılı VIII. Beş yıllık kalkınma planında da kırsal kalkınma ile ilgili olarak daha önceki dönemlerin sorgulanması ve sonuçlarının analiz edilerek yeni dönemlerde etkinliğin artırılması üzerinde durulmuştur. Bunun yanında, sürdürülebilir insani gelişme açısından kırsal kalkınma ile ilgili amaç ve stratejiler belirlenmiştir⁴. Uluslar arası Para Fonu (IMF) na verilen iyi niyet mektubu çerçevesinde çiftçilere *Doğrudan Destek Politikası* ile 2003 yılından itibaren uygulamaya konulan *Köy Merkezli Tarımsal Üretim Destek Projesi* makro düzeydeki kırsal kalkınma uygulamalarındandır. Yine GAP ve DAP gibi bölgesel düzeydeki kalkınma modelleri, içeriği ağırlıklı kırsal olan uygulamalara örnek verilebilir.

Türkiye'nin Avrupa Birliği sürecinde tarımda öncelikli hedef olarak, tarım pazarlarının izlenmesi, çevresel, yapısal ve kırsal kalkınma tedbirlerinin uygulanması amacıyla idari yapının iyileştirilmesi benimsenmiştir. Katılım ortaklığı belgesinde yine Avrupa Birliği kırsal kalkınma politikası ve ormancılık stratejisine giriş için bir stratejinin belirlenmesi, bölgesel kalkınma planları hazırlanması suretiyle bölgesel farklılıkları azaltmayı amaçlayan bir ulusal ekonomik ve sosyal uyum politikasının geliştirilmesi ve bu kalkınmayı yürütecek idari yapıların güçlendirilmesi üzerinde durulmuştur⁵. Bu bakımdan dünyada artık tarım ve kırsal alan ile ilgili ulusal politikalardan çok, birlikleri içine alan bölgesel ve hatta küresel politikalar ön plana çıkmaya başlamıştır. Bu durum çeşitli

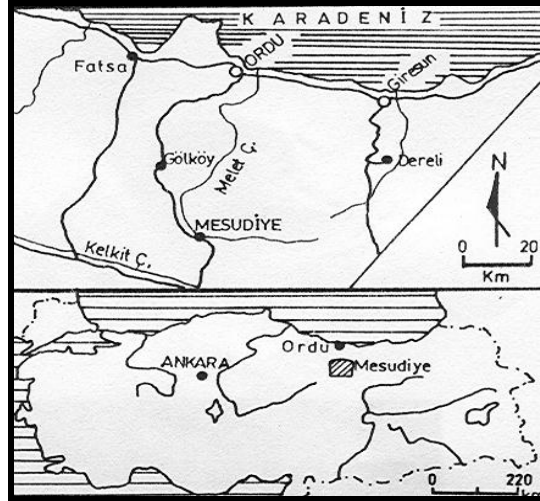
olumsuzluklarına rağmen, siyasi içerikli geçici uygulamaların işlerlik kazanmasını büyük ölçüde ortadan kaldıracaktır.

Kırsalın kalkındırılması temelde sosyal, ekonomik ve fiziki planlamayı kapsamakta olup, kalkınma modellerinin hazırlanmasında uzun süreli fizibilite çalışmaları yapılmalı, toplumun tümü hatta değişen dünya dengeleri göz önünde bulundurulmalıdır. Ancak ülkemizde özellikle şehirleşmenin sancılarının hissedilmeye başlandığı 1960'lı yılların başından itibaren kırsala yönelik daha çok siyasi içerikli kalkınma modellerinin geliştirildiği dikkati çeker. Kaynak sorunu çözümlendiğinde pilot bölge seçilerek uygulanan ve çoğunlukla kırsal alan olarak köy yerleşmelerini hedef alan *Örnek Köy, Tarım Kentleri, Merkez Köyler ve Köykent* bu teorilerden bazılarıdır. Köycülük anlayışının ön planda olduğu, çoğunlukla siyasi kadrolar tarafından geliştirilen, dolayısıyla söz konusu kadronun yönetime geldiğinde uygulama olasılığı olan bu yaklaşımlar, esasen hedef ve hatta içerik olarak büyük benzerlik gösterirler. Bununla birlikte, temel farklılıkları birer siyasi söylem ve hatta seçim sloganı oluşlarıdır. Halbuki ulaşılmak istenen nokta, kır diye tanımlanan ve bir takım olanaklardan yoksun olan alanların kalkındırılmasıdır. Çalışmamızın konusunu oluşturan *Köykent Projesi* de Türkiye'deki siyasi içerikli kırsal kalkınma modellerinden biri olup, Eylül 2000 tarihinde dönemin başbakanı Bülent ECEVİT tarafından pilot bölge olarak seçilen Ordu ili Mesudiye ilçesine bağlı 9 köyde (Çavdar yöresi) uygulamaya konulmuştur.

2. Proje Sahası ve Çevresinin Genel Coğrafi Özellikler

Köykent projesine pilot bölge olarak seçilen Mesudiye ilçesi, Karadeniz Bölgesinin Orta Karadeniz Bölümünün iç kesimlerinde yer alır. Ordu il merkezine 120 km uzaklıkta bulunan ilçede jeomorfolojik yapının elverişsizliği dolayısıyla ulaşım, sadece kuzey-güney doğrultusunda yapılabilir. İlçe güneyden ise yaklaşık 30 km lik asfalt yol ile doğu illerini batıya bağlayan E80 karayoluna bağlanır. Özellikle yüksek eğim değerleri, yol standardının düşük olmasını ortaya çıkarmıştır. Projede pilot alan olarak seçilen Çavdar köyü ve çevredeki 8 köy, ilçe merkezinin

güneybatısında, İğdir dağının eteklerinde yer almakta olup, köylerin ilçe merkezine olan uzaklıkları 7 ile 30 km arasında değişmektedir (Şekil 1).

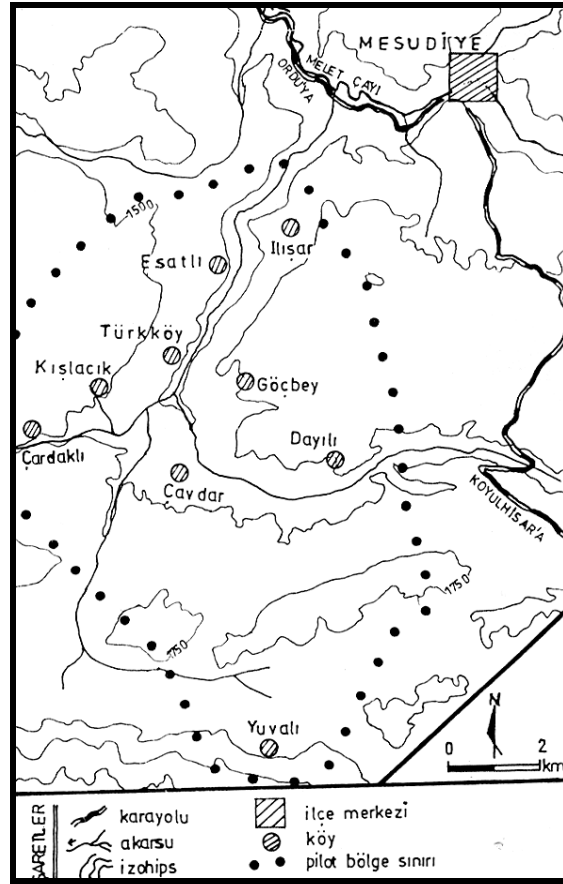

Şekil 1. Mesudiye ve çevresinin lokasyon haritası

Mesudiye ilçesi, Melet ırmağı ve kollarının Kuzey Anadolu dağlarının doğudaki temsilcilerinden Giresun dağları üzerinde yaptığı aşındırma sonucu engebeli ve yüksek bir sahadır. Doğuda Karagöl dağlarında 3000 m yi geçen (3107 m) yükseltiler, ilçenin batı ve güneyine doğru kısmen azalmakta ve güneydeki İğdir dağında 2189 m ye düşmektedir (Şekil 2). Sahanın temel jeolojik formasyonu durumundaki Üst Kretase volkanik fasiyesi⁶ bu engebeyi ortaya çıkaran temel unsur durumundadır. Yer yer açığa çıkan andezit ve bazalt ile daha geniş yayılmış gösteren tüf ve aglomeralar, akarsu aşındırmasını büyük ölçüde kolaylaştırmıştır. Aynı şekilde güneydeki İğdir dağı ve çevresindeki eosen flişleri de bu aşınmayı hızlandıran bir diğer etken olarak gösterilebilir.

Karadeniz iklim bölgesinde yer almakla birlikte, Mesudiye ve çevresinde kıyı ve iç kesimler arasında özellik gösteren *geçiş iklimi* etkilidir. Yörede ortalama yağış değerleri kıyından düşük, iç bölgelerden yüksektir, buna karşılık sıcaklık değerleri ise kıyından düşük, iç kesimlerden yüksektir. Yıllık ortalama yağışın 518 mm olduğu Mesudiye’de ocak ayı sıcaklığı -2.2°C ye düşerken, temmuz ayında 17.2°C ye yükselir⁷.

Çevrenin iklim ve jeomorfolojik özellikleri dolayısıyla Mesudiye ve çevresi tipik bir orman sahası durumundadır. Sarıçam ve göknarın hakim olduğu orman alanları, çoğu yerde kesintisiz şekilde devam eder. Proje uygulama alanı olan Çavdar köyü ve çevresinde de aşağı katlar bozuk baltalık, üst katlar ise ekonomik orman alanıdır. İlçede geniş yer tutan ormanlık alanlar, kalkınma yaklaşımlarında bu potansiyelin öncelikli göz önünde bulundurulmasını zorunlu kılmaktadır.

Şekil 2. Köykent Proje sahasının topoğrafya-lokasyon haritası

Mesudiye ilçesinin 2000 yılı nüfus sayımına göre toplam nüfusu 28551 olup, bunun 22886 (%80) sı köylerde, 5665'i (%20) ise ilçe merkezindedir. Ancak bir takım kamu olanakları dışında, Mesudiye ilçe

merkezinin belirgin bir kentsel çekiciliği söz konusu değildir. Çalışma konumunu meydana getiren Çavdar ve çevresi 9 köy grubunun ise 2000 yılı nüfusu 4200 olup, bu nüfusun 1973'ü (%47) kadın, 2227'si (%53) ise erkektir (Tablo 1). Yoğun göç veren bir bölge olması bakımından sahada erkek nüfus fazlalığı ilgi çekicidir. Bunun için nüfusun çeşitli sosyal özelliklerini de ortaya koyan ve sürekli ikâmet eden nüfusu kapsayan, sağlık ocağı kayıtlarını da değerlendirmemiz faydalı olacaktır.

Tablo 1. Proje Kapsamında Yer Alan Çavdar ve Çevresi Köylerin 2000 Yılı Nüfus Durumu

Köy	Kadın	Erkek	Toplam
Çavdar	090	1076	2066
Çardaklı	193	212	405
Devdi	117	112	229
Beşdi	290	333	623
Çarşamba	72	73	145
İnan	81	80	161
Karışık	113	193	306
Pudukaya	69	82	151
Yuvan	43	61	104
Toplam	1973	2227	4200

Kaynak: D.İ.E. kayıtları

Çavdar köyü Sağlık Ocağı 2003 yılı kayıtlarına göre, Köykent Projesi kapsamındaki 9 köyde toplam kalıcı nüfus 1299 olup 2000 yılı Genel Nüfus Sayımı ile sağlık ocağı kayıtları arasında 2901 kişilik bir fark ortaya çıkmaktadır (Tablo 2). Bu kayıtlarda kadın erkek nüfusu hemen hemen eşittir (650 kadın, 649 erkek). D.İ.E ile sağlık ocağı kayıtları arasındaki bu anormal farklılık genel nüfus sayımlarında dışarıya göç eden nüfusun geçici olarak köylerinde sayılmaları ile ilgilidir. Hatta 2000 yılı Genel Nüfus Sayımında Köykent Projesi gündemde olduğu için, bu durum çok daha belirgin yaşanmıştır. Ancak sayımlarda ortaya çıkan bu olumsuzluk, özellikle Türkiye'nin geri kalmış bölgelerinde 1980'li yıllardan sonraki sayım dönemlerinde giderek artmaktadır. Bu davranışın temelinde ise yerleşmelerin nüfusça kalabalık gösterilerek yatırımlardan daha fazla pay alma anlayışı yatmaktadır.

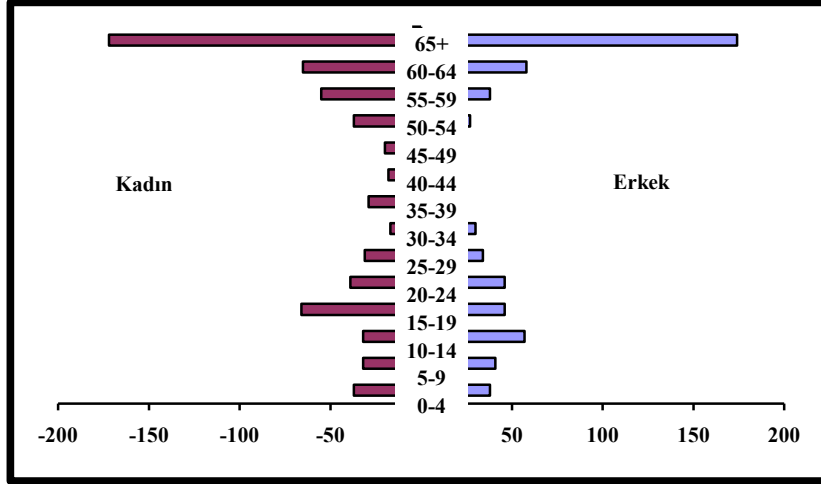
Mesudiye ve çevresinde olduğu gibi 1960'lı yıllardan sonra hızla göç veren yörelerde, 1990'lı yıllardan itibaren özellikle ilk giden nüfusun

emekli olmaya başlaması ile birlikte, yarı dönüş veya geri dönme eğilimi gibi planlamayı da güçleştirebilen bir olgu yaşanmaya başlamıştır. Son 8-10 yıldan beri söz konusu yörelerde giderek yaygınlaşan şenlik, kurultay ve festivaller bu durumun en önemli göstergesidir. Bu nüfus, şehirlere göre daha serin olan, özellikle ürün alma dönemini oluşturan yaz mevsimini daha önce terk ettiği köy ve kasabalarında geçirmekte, sonbaharda ise geri dönmektedir. Dolayısıyla sürekli ikâmetgaha dönüşmeyen bu göç hareketinde, yazlık yerleşilen yerleşmelerin nüfusunda mevsimlere göre büyük farklar ortaya çıkmaktadır. Hatta bu özellikteki nüfus grupları resmi sayım dönemlerinde bu yerleşmelere gelerek nüfusu daha da fazla göstermektedir. Bu noktada söz konusu bölgelere yönelik plânlama ve yatırımlarda (sağlık, eğitim, ulaşım, altyapı ve diğer) önemli risk unsurları söz konusudur. Yatırımların yüksek risk taşımaya sebebiyet veren bu olumsuzluklar, Mesudiye Köykent Projesi kapsamındaki köylerde de belirgin olarak yaşanmaktadır.

Tablo 2. Köykent Projesi Kapsamındaki Çavdar Yöresi Nüfusunun Dar Aralıklı Cinsiyet ve Yaş Yapısı (2003)

Yaş Grubu	Erkek	%'si	Kadın	%'si	Toplam	Toplam Nüfus %'si
0-4	38	50	37	50	75	5.7
5-9	41	56	32	44	73	5.6
10-14	57	64	32	36	89	6.9
15-19	46	41	66	59	112	8.6
20-24	46	54	39	46	85	6.5
25-29	34	52	31	48	65	5.0
30-34	30	64	17	36	47	3.6
35-39	20	41	29	59	49	3.8
40-44	20	53	18	47	38	2.9
45-49	20	50	20	50	40	3.1
50-54	27	42	37	58	64	4.9
55-59	38	41	55	59	93	7.3
60-64	58	47	65	53	123	9.5
65+	174	50	172	50	346	26.6
Toplam	649		650		1299	100.0

Kaynak: Ordu İl Sağlık Müdürlüğü verileri

Şekil 3. Köykent Projesi kapsamındaki Çavdar köyü ve çevresi köyleri nüfus piramidi (2003)

Köykent Projesi kapsamında pilot bölge olarak seçilen Ordu ili Mesudiye ilçesi Çavdar köyü ve çevresi (9 köy) nüfusunun 2003 yılına ait nüfus piramidine bakıldığında, öncelikle kadın erkek nüfusunun birbirine eşit olduğu görülür. Bununla birlikte yöre nüfusunun yaş yapısında aşağı yaşlardaki darlığın ortalama 25-50 yaş arasında belirgin bir şekilde daraldığı, buna karşılık 50 yaştan sonra sürekli olarak genişlediği dikkati çeker. 0-20 yaş aralığında kısmi olarak bir nüfus potansiyeli bulunmakla birlikte, bu aralıktaki nüfusun kalıcılığı kesin değildir. Özellikle göç veren bölgelerdeki nüfusun askerlik sonrası veya evlenme çağında göç hareketine daha sık katıldıkları sıkça gözlenen bir durumdur. Nüfusun yaklaşık %50'lik bir diliminin (%48.3) 50 yaş ve üzerinde bulunması, yörenin sosyoekonomik yapısını gösterirken, geleceğe dönük yatırımların yüksek risk taşıdığını da açıkça ortaya koymaktadır (Şekil 3).

Çavdar yöresi köylerinin yerleşme coğrafyası özelliklerinde kıyı ile iç bölgeler arasındaki geçiş, başka bir ifadeyle yarı dağınık doku hakimdir. Köylere bağlı 6 mahalle ve bazı köylerde konutlar arasındaki yer yer geniş boşluklar, yerleşmelerin genel doku özelliğidir. Bunun yanında yerleşmeler daha çok vadinin iki yamacındaki sırt bölgelerinde kurulmuştur. Ortamın

orman zenginliğinin bir sonucu olarak geleneksel meskenlerde ağaç malzeme ön planda iken, son yıllarda sayıları hızla artan modern konutlar hem yapı malzemesi, hem de bina bileşenleri bakımından farklılık göstermektedir. Göç eden nüfusun mevsimlik oturmaya amacıyla artan konut talebi, Çavdar'da olduğu gibi bazı köylerde arsa sorununu gündeme getirmiştir (Fotoğraf 1).

Fotoğraf 1. Köykent Projesinde merkez köy olarak belirlenen Çavdar köyünden bir görünüm

Çalışma sahasında ekonomik faaliyetler, Mesudiye ve çevresinde olduğu gibi yaşanan hızlı göçler sonucu büyük ölçüde durağanlaşmıştır. Özellikle kırsal nüfusun geçiminde dışarıya bağımlılık oldukça önemlidir. Yaş yapısı giderek yükselen ve çalışma potansiyeli zayıflayan kırsal kesimin bir çok ihtiyacı, aile bireylerinden daha önce büyük şehirlere göç etmiş olanlar tarafından karşılanmaktadır.

Proje kapsamındaki Çavdar köyü ve çevresinde toplam arazilerin yaklaşık %40'ını meydana getiren ormanlık alanlar, en önemli ekonomik potansiyel durumundadır. Buna karşılık orman potansiyeli yeterince değerlendirilebilmiş değildir.

Mesudiye ilçesi genelinde jeomorfolojik ve bitki formasyonu dolayısıyla toplam arazilerin %87.8'i verim değeri düşük VI, VII, ve VIII.

sınıf arazilerden meydana gelmektedir⁸. Ordu Tarım İl Müdürlüğü kayıtlarına göre proje kapsamındaki 9 köyde toplam 7110 da arazinin 6740 da'ı (%95) kuru tarım arazisi, geriye kalan sadece 360 da'ı (%5) sulu tarım arazisi durumundadır. Yine 2000 yılında aynı kurum kayıtlarında 9 köyde toplam 5600 koyun ile 1465 sığır tespit edilmiştir⁹. İlçenin fiziki coğrafya özellikleri toprağa bağlı ekim-biçmeyi güçleştirirken, hayvancılığı kolaylaştırmaktadır. Kuşkusuz bitki formasyonunun da arıcılık açısından önemli bir potansiyel oluşturduğunu belirtmemiz gerekir.

3. Köykent Projesi

a. Amaç ve Kapsam

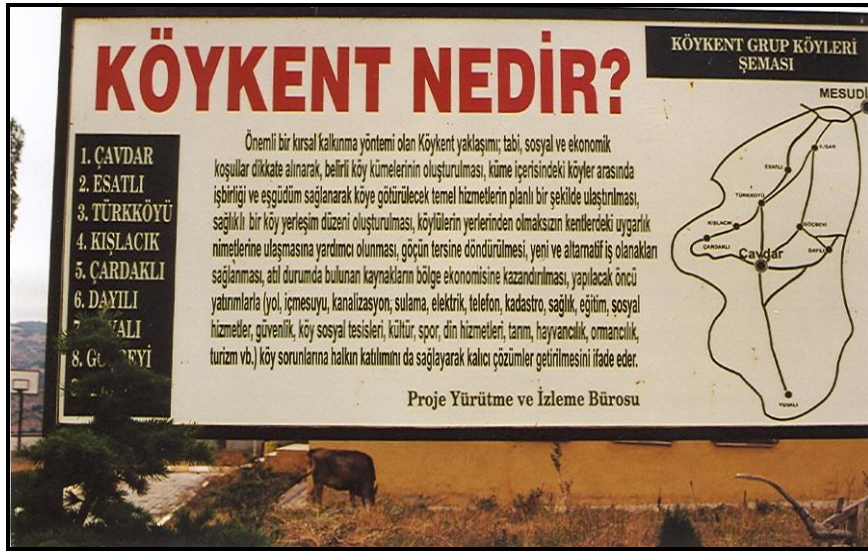
Köykent kalkınma plânı fiziki, sosyal ve ekonomik koşullar dikkate alınarak, belirli köy kümelerinin oluşturulması, bu küme içerisinde yer alan köyler arasında işbirliği sağlanarak köye götürülecek temel hizmetlerin plânlı bir şekilde ulaştırılması ve daha sağlıklı bir yerleşim düzeninin meydana getirilmesidir. Proje kapsamı içerisinde ayrıca köylülerin yerlerinden olmaksızın kentlerdeki olanaklara ve uygarlık nimetlerine ulaşmalarına yardımcı olunması, yoğun göç olayının yaşandığı yörelerde bu göçün tersine döndürülmesi, halen köylerde yaşayan veya köylerine geri dönecek olan insanlara yeni ve alternatif iş olanaklarının sağlanması, atıl durumda bulunan kaynakların bölge ve ülke ekonomisine kazandırılması, yapılacak olan öncü yatırımlar ve halkın katılımı da sağlanarak projeye demokratik işlerlik kazandırılması yer almaktadır.

Köykent yaklaşımı ile ilgili çeşitli tanımlar yapılmaktadır. KELEŞ' e göre Köykent; kentleşme ve sanayileşme kavramlarını birleştirmeye çalışan, kırsal alanların bir kalkınma modeli olarak sunulmaktadır. Resmi kaynaklarda ise, kırsal kesim nüfusunun toplumsal, kültürel, ekonomik ve kamu gereksinimlerini karşılayacak biçimde donatılmış kırsal yerleşim birimi olarak tanımlanmaktadır¹⁰.

Köy ile kent yaşam biçimlerini birleştirerek bir dengeye kavuşturma, sanayileşmeyi köye yayma, köyü kentleştirerek kentleşmeye sağlıklı bir biçim verme düşüncesi uzun yıllardan beri tartışılmaktadır. Ülkemizde Köykent kavramını bir alternatif proje olarak ortaya koyan Türkiye

Cumhuriyeti Başbakanlarından Bülent ECEVİT'tir. 1970'li yılların sonlarında ülkemizde köykent projelerinin ilk uygulamaları Van-Özalp ile Mudurnu-Taşkesti'de yapılmış ancak zamanın siyasi konjonktüründe yaşama tam olarak geçirilememiştir.

Oluşturulacak küme köylerde sosyoekonomik yaşam düzeyinin yükseltilmesi, alt ve üst yapı hizmetlerinin verimli ve etkin bir şekilde karşılanabilmesi, tarımsal üretimin öncelikle kooperatifleşme yolu ile geliştirilmesi, yöre halkının yaşam standartlarının kent koşullarına yaklaştırılması ve nüfusun üretken hale getirilmesi, projenin başlıca amaçları arasında gösterilmektedir (Fotoğraf 2).

Fotoğraf 2. Köykent tanıtım ve uygulama şeması (Çavdar köyü)

Köykent Projesinin Mesudiye ilçesinde ilk olarak uygulamaya konulmuş olmasının gerekçeleri olarak, öncelikle ilçede geleneksel anlamda her yıl düzenlenen "Mesudiye İlçe Kurultayları"nın önemli olduğu vurgulanmaktadır. Yine yöre nüfusunun dışarı ile bağlantılı ve eğitim seviyesi yüksek olması, Mesudiye'nin ilçe olarak ekonomik ve insani gelişmişlik göstergeleri açısından Türkiye genelinde 858 ilçe arasında 632. sırada yer alması, yörenin zengin olan doğal kaynaklarının nüfusun yetersizliği nedeniyle verimli olarak kullanılmaması, doğal çevre şartlarının

hayvansal üretim ve ormancılık açısından uygun olması, dayanışmaya ve örgütlü davranışa uygun insan yapısı nedeniyle, kooperatifçiliğin rahat uygulanabileceği bir ortam bulunması yer seçimindeki önemli etkenler arasındadır.

Mesudiye ilçesinde Çavdar ve çevre 9 köyün öncelikli proje alanı olarak pilot bölge seçilmesini gerekli kılan nedenler ise şöyle gösterilmektedir:

Grup merkezi olarak seçilen Çavdar köyünün nüfus, altyapı ve merkezi konumu bakımından uygun olması,

Nüfus yoğunluğunun fazla olmasına karşılık, söz konusu köylerde gelir düzeyinin ilçe ortalamasından düşük olması,

Köylerin aynı yol güzergahında sıralanması ve köyler arasında ulaşım ve iletişim olanağının bulunması,

Altyapı yatırımlarının ve sosyal hizmetlerin çok kısa sürede ve düşük maliyetle tamamlanma olasılığı,

Bağlı köylerin katılımcılığa ve kooperatifçilik açısından örgütlü davranışa açık oluşu,

Değişik köylerde kurulması öngörülen sosyal, kültürel ve ekonomik amaçlı tesislerden bütün köylerin kolaylıkla yararlanabilme imkânının bulunması,

Seçilen köylerin genellikle toplu yerleşim kültürü olan köyler olması ve hızlı bir konutlaşma sürecinin yaşanması,

Bağlı köyler arasında sosyal dayanışmanın güçlü oluşu,

Bağlı köylerin benzer üretim koşullarına ve potansiyeline sahip olmaları dolayısıyla ortak tarımsal girişim olanaklarının bulunması.

Köykent projesinin üç aşamada uygulanması öngörülmüştür. Birinci aşamada, temel alt yapı hizmetlerinin tamamlanması, ikinci aşamada eğitim, sağlık ve sosyal hizmetlerin sağlanması, üçüncü aşamada ise ekonomik ve kırsal kalkınmaya yönelik hizmetlerin projenin amacı ve kapsamı çerçevesinde yerine getirilmesi planlanmıştır. Proje kapsamındaki köylerde yaşayan vatandaşların, Köykent yaklaşımı ile tanımlanan yaşam düzeyine

ulaşması için, belirtilen faaliyetler ile ilgili eksiklerin öncelik sırasına göre ve 2 yıl içerisinde yerine getirilmesi planlanmıştır.

Projenin uygulanmasında, yürütücü durumundaki Mesudiye Kaymakamı; Başbakanlık Müsteşarlığı koordinatörlüğünde bütün kamu kurumlarından, yerel yönetimlerden, gönüllü kuruluşlardan ve diğer katkı yapmak isteyenlerden yararlanacaktır. Proje, başta Ordu Valiliği olmak üzere bakanlıkların merkez, bölge, il ve ilçe teşkilatları ile işbirliği içerisinde ve koordineli bir şekilde yürütülecektir¹¹.

b. Yatırımlar (Yürütme)

Köykent projesinin başlangıcından (2000) 2003 yılı sonuna kadar geçen süre içerisinde pilot alan olarak seçilen Mesudiye ilçesine bağlı Çavdar köyü merkezli 9 köyde (Ilışar, Çardaklı, Dayılı, Esatlı, Yuvalı, Türkköyü, Göçbeyi ve Kışlacık) yapılan yatırımları iki başlık altında toplamak mümkündür. Bunlardan birincisi altyapı ve sosyal hizmet yatırımları, diğeri ise ekonomik veya ticari kapsamlı yatırımlardır.

Fotoğraf 3. Köykent Projesi kapsamında 9 köye inşa edilen çocuk parkı ve oyun alanlarından bir görünüm.

Temel altyapı hizmetleri ile ilgili yatırımlar köy yolları, içme suyu, kanalizasyon, sulama, köy konakları, haberleşme; eğitim, sağlık ve sosyal hizmetler ile ilgili yatırımlar ise okul ve sağlık ocağı, spor tesisi, çocuk oyun

alanları, dini kurumlar, güvenlik ve çevre düzenlemesini kapsamaktadır. Ekonomik ve kırsal kalkınmaya yönelik yatırımlar Köy Kent Tarımsal Kredi Kooperatifinin kurulması, orman ürünleri entegre tesisi, hayvancılık, bitkisel üretim, ormancılık, ticaret, ve turizm yatırımlarından meydana gelmektedir (Tablo 3).

Tablo 3. Köy Kent Projesi Kapsamında 2000-2003 Yılları Arasında Uygulama Alanı Çavdar ve Çevre Köylerde Gerçekleştirilen Yatırımlar

YATIRIMLAR									
Köyler	İçme suyu	kanalizasyon	sulama	Köy konağı	Çocuk parkı ve oyun alanı	Cami onarımı	Mezarlık onarımı	Çevre düzenlemesi	
Çavdar	x	+	+	+	xx	x	xxx	+	
Dayılı		x		x	x	x	x	+	
Ilışar		x		x	x	+	x	+	
Türkköyü	x	+		x	x	x	+	+	
Göçbeyi		x		x	x	x	x	+	
Çardaklı		+	+	x	xx	x	xx	+	
Esath		+		+	x	x	x	+	
Kışlacık				x	x	x	x	+	
Yuvah	x	x		x	x	+	+	+	

<p>x Tamamlanan yatırımlar</p> <p>+ Yarım kalan yatırımlar</p>	<p>Diğer yatırımlar</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Proje kapsamındaki 9 köye 70 km uzunluğunda yeni yol açıldı veya bozuk yollar onarıldı • 80 km uzunluğunda yolun stabilize kaplaması gerçekleştirildi • 12 km uzunluğunda yol asfalt kaplama yapıldı • Yol yapımı sırasında bazı kesimlere çeşitli sanat yapıları inşa edildi • İlçe merkezine Kadastro Müdürlüğü kurularak pilot bölgede kadastro çalışmalarına başlandı (yarım bırakıldı) • GSM baz istasyonu kuruldu, köyler ve köylere bağlı mahallelerde elektrik sistemi yenilendi, yaylalara yeni hatlar çekildi • Türkköyü'nde İlköğretim Okulu ve 2 adet öğretmen lojmanı inşa edilerek eğitime açıldı • Çavdar köyünde Sağlık Ocağı ve 4 adet lojman inşa edildi, ambulans tahsis edildi • Çavdar köyünde futbol sahası, Çavdar, Çardaklı, Işılar, Kışlacık köylerine basketbol sahası yapıldı. • Çavdar Köykent Kültür ve Sanat Evi ve Kütüphane açıldı. Gezici kütüphane oluşturuldu • Mesudiye'de Toplum Merkezi açıldı • Merkez Çavdar köyüne itfaiye aracı alındı • Köykent Jandarma Karakolu inşası (devam ediyor, 2003) • Köykent Tarımsal Kalkınma Kooperatifi kuruldu • Göçbey-Dayılı köyleri arasında orman sahası içerisinde Orman Ürünleri Entegre tesisi kuruldu (faal) • Hayvancılığın geliştirilmesi için 1500 koyun, 50 inek, ve 6 damızlık boğa dağıtıldı, 28 aile ile süt sığırcılığı projesi başlatıldı • Bitki üretiminin geliştirilmesine yönelik toprak analizleri, çiftçi eğitimi, meyvecilik ve seracılık projesi gerçekleştirildi • 3 farklı alanda orman içi mesire yeri ve av turizmi uygulama alanı oluşturuldu • Turizm ve tanıtma faaliyetleri kısmen tamamlandı
--	--------------------------------	--

Kaynak: Mesudiye Kaymakamlığı kayıtları ve yerinde yapılan gözlemler

Kamuya ait çeşitli kurumların bir arada yürüttüğü Köykent Projesi, 2003 yılı sonu itibariyle büyük ölçüde tamamlanmış durumdadır. Projenin önümüzdeki yıllarda devam edip etmeyeceği veya ülkemizin farklı alanlarında uygulanıp uygulanmayacağı konusunda kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak siyasi bir söylem olarak ortaya çıkan Köykent Projesinin farklı siyasi kadroların hükümet olması dolayısıyla sürdürülme olasılığı yok denecek kadar azdır.

4. Gözlem ve Bulgular

Köykent Projesinin pilot bölge olarak uygulandığı Ordu ili Mesudiye ilçesine bağlı Çavdar köyü merkezli 9 köyde 2000-2003 yılları arasında yapılan yatırımlar, 2003 yılında bölgeye yapılan gezi sonucunda yerinde gözlenmiştir. Hükümet değişikliğine bağlı olarak 2003 yılından itibaren projenin sürdürülmeyeceği anlaşılmaktadır. Nitekim bölgedeki yatırımların yer yer yarım bırakılmıştır. Buna karşılık yatırımlardaki hedefe büyük ölçüde ulaşılmıştır. Proje en temelde insana yönelik bir yatırım olması

dolayısıyla amaç ve kapsamı bakımından kuşkusuz önemli bir kalkınma modelidir. Bununla birlikte uygulama bölgesinde yaptığımız gözlemlerde çeşitli sorunlar tespit edilmiştir.

Proje sahası ve çevresi Orta Karadeniz bölümünün kıyı ardı kesiminde kıyı ile iç kesimler arasında bir geçiş bölgesi durumundadır. Engebeli yeryüzü şekilleri, Karadeniz iklimi ile karasal iklim arasındaki iklim özellikleri, karışık orman alanları ve volkanik araziye aşındıran akarsular ortamın genel fiziki coğrafya özellikleridir. Özellikle jeomorfolojik özellikler, sosyoekonomik hayatı büyük ölçüde zorlaştırmaktadır. Bu fiziki ortam şartları, tarihi devrelerden beri yöre nüfusuna temelde yaylacılık potansiyeli sunmuş, dar alanlardaki verimliliğin düşük arazilerde insanlar sınırlı türde tarım yapabilmişlerdir. Dolayısıyla 1950’li yıllardan sonra nüfusun artması ve çevrenin insan ihtiyaçlarını yeterince karşılayamaması ile birlikte göç hareketi zorunlu olarak ortaya çıkmıştır. Mesudiye ilçesi genelinde toplam arazilerin yaklaşık %90’ının (%87.8) verim değeri düşük arazilerden meydana gelmesi, bu olumsuzluğun en temel göstergelerinden biridir. Bu bakımdan öncelikle ortamın fiziki coğrafya özellikleri yatırımların büyük kısmının rantabl olmasını engellemektedir.

Köykent proje sahasının önemli sorunların biri ise uygulama grup köylerinde sürekli veya geçici nüfusun tam olarak ne kadar olduğunun bilinmemesidir. Öncelikle resmi sayım dönemleri ile özellikle kış mevsiminde anormal farklar ortaya çıkmaktadır. Nitekim 2000 yılı nüfus sayımındaki 4200 nüfus tespitine karşılık, Çavdar Sağlık Ocağının 2003 yılındaki kayıtlarında 1299 kişi görünmektedir. Mevsimlik göç hareketlerinin yörede yaygın olması, yaz aylarında köylerin kalabalıklaşmasına kış aylarında ise büyük ölçüde terk edilmesine neden olmaktadır. Yöre nüfusunun uzun yıllardan beri büyük şehirlerle olan etkileşimi, kırsal alana daha çok yazlık sayfiye yeri olarak bakılması gibi bir anlayışı ortaya çıkarmıştır. Başka bir ifadeyle yaklaşık 30-40 yıllık bir devre, yöre nüfusunda geçimin veya sosyoekonomik hayatın şehirlerde olduğu imajını oluşturmuştur.

Nüfus ile ilgili bir başka sorun ise yaş yapısının yukarı gruplarda yoğunluk gösteriyor olmasıdır. Nüfusun yaklaşık yarısının 50 yaş ve üzerinde olması yatırımlardaki risk ihtimalini yükseltmektedir. Bunun yanında, köylerde sürekli yaşayan ailelerin çoğunluğu emekli veya çocukları büyük şehirdedir. Bu bakımdan nüfusun ekonomik hayata katılım ihtimali azalmaktadır. Yörenin belirtilen bu coğrafi özellikleri, kuşkusuz yüksek sermaye gerektiren yatırımların yüksek risk taşıması gibi bir olumsuzluğu gündeme getirmektedir.

Yörede coğrafi bir bakış açısı ile yaptığımız gözlemlerde bölge ve ülke şartlarına en uygun yatırımların temel altyapı hizmetlerinin olduğu tespit edilmiştir. Yeni yol yapımı, stabilize ve asfalt kaplama, çeşitli sanat yapıları, içme suyu, sulama suyu, kanalizasyon, diğer haberleşme ve elektrik hizmetleri bunlar içerisinde en güncel ve en gerekli olanlarıdır. Ancak 2002 yılında gerçekleştirilen asfalt kaplamanın 2003 yılında büyük ölçüde bozulduğu gözlenmiştir. Bu bağlamda bir başka sorun ise merkezi otoritenin gerçekleştirdiği yatırımların ne kadar takip ve kontrol edildiğidir. Altyapı hizmetleri içerisinde gösterilen ancak birer sosyal tesis olarak değerlendirilebileceğimiz 9 köye inşa edilen köy konakları, günün şartlarına fazlaca uyan ve aynı zamanda ihtiyaç olarak gösterilebilecek bir yatırım değildir. Nitekim yaptığımız gözlemlerde hemen bütün köylerdeki köy konakların atıl durumda olduğu tespit edilmiştir. Yine kanalizasyon, içme ve sulama suyu yatırımları çoğu yerde eksik bırakılmış durumdadır.

Türkköyü'nde hizmete açılan ve çevre köylerden 110 öğrencinin eğitim gördüğü Köykent İlköğretim Okulunda 9 personelin yanında 8 derslik ve 1 bilgi teknoloji sınıfı bulunmaktadır. Türkiye'nin ve bölgenin fiziki coğrafya şartları göz önüne alındığında son derece olumlu bir yatırım olarak görülmektedir. Belirli öğrenci potansiyeli olan köy grupları için tek bir okul, öğrencilerin uzak merkezlere gitmesini engellemenin yanında, sosyokültürel etkileşime uygun, aynı zamanda kamusal alanda daha ekonomiktir.

Çavdar köyünde açılan Sağlık Ocağının personel ve malzeme yetersizliği nedeniyle tam olarak hizmet veremediği, yüksek maliyetle kuruma tahsis edilen ambulansın şoför olmaması nedeniyle atıl durumda

olduğu tespit edilmiştir. Kırsal alanlara götürülecek sağlık hizmetleri çeşitli acil ihtiyaçlara cevap verecek ölçekte olmalı, bunun yanında öncelikle merkezdeki (il-ilçe) kurumlar geliştirilmelidir.

Proje kapsamında köylere çeşitli sosyal tesisler açılmıştır. Çavdar köyü Savahçimeni dinlenme alanına yapılan futbol sahası, yüksek bir alanda kurulmuş olup yaz mevsiminde kullanılmaktadır. Ancak Kışlacık, Çardaklı, Ilışar ve Yeşilce köyelerine inşa edilen basketbol sahaları ile köylerdeki 12 çocuk oyun alanlarının hemen hiç kullanılmadığı gözlenmiştir (Fotoğraf 3). Yine kültürel faaliyetler çerçevesinde inşa edilen Köykent Kültür ve sanat evi ile kütüphane personel yetersizliğinden hizmete girememiştir. Son olarak kültürel etkinlikler kapsamında, Köykent İlköğretim okulunda yöre köylüleri için İzmir Devlet Senfoni Orkestrasının konser vermesi, kırsala yaklaşımdaki çelişkiyi açıkça ortaya koymaktadır.

Çevre düzenlemesi amacıyla başlatılan yatırımlar çoğunlukla yarım kalmış, yol yapımı sırasında ortaya çıkan çevre bozulması dolayısıyla köylüler arasında çeşitli problemler gündeme gelmiştir. Bundan başka Çavdar köyüne yine yüksek maliyetle temin edilen itfaiye aracının kullanımda olmadığı gözlenmiştir.

Köykent Projesinin uygulamaya konulduğu Çavdar ve çevresinin ekonomik potansiyeli, fiziki coğrafya özelliklerinin bir sonucu olarak hayvancılık ve ormancılıktır. Bir başka ifadeyle engebeli ve yüksek araziler ile geniş yayılış alanı bulan ormanlar bu iki faaliyetin ekonomik olarak yürütülmesine olanak sağlamaktadır. Belirtilen bu iki potansiyele yönelik proje kapsamında Orman Ürünleri Entegre tesisi kurulmuş ve hayvancılığın gelişmesine yönelik çeşitli projeler hazırlanmıştır.

Orman ürünleri entegre tesisi Göçbeyi-Dayılı köyleri arasında yaklaşık 1550 m de kurulmuş olup, okul masası, piknik masası, oturma bankı, arı kovanı, sınıf dolabı ve kereste imalatı yapmaktadır (Fotoğraf 4). Ancak tesisin yüksek bir kesimde kurulmuş olması, kış mevsiminde kar yağışları ile birlikte ulaşımın aksamasına, hatta bazı devreler uzun süre tamamen durmasına neden olmaktadır. Tesisteki bir diğer sorun ise kooperatif olması dolayısıyla ortaya çıkan işletme zorluklarıdır.

Hayvancılığı geliştirme projesi kapsamında 1500 koyun, 50 süt ineği, 1000 besi sığırı, ve 6 damızlık boğa kredilendirme yolu ile dağıtılmıştır. Ancak yörede yayla/mera hayvancılığının yapılmakta oluşu ve besi hayvanlarına yönelik kışlık ot temini güçlüğü, bu projenin istenilen ölçüde sürdürülememesine sebep olmuştur. Yerinde yaptığımız gözlemlerde hayvanlardan çoğunun bir yıl sonra satıldığı tespit edilmiştir. Hayvansal ürünlerin değerlendirileceği bir tesisin oluşturulmamış olması da önemli bir eksiklik olarak dikkati çekmektedir.

Fotoğraf 4. Göçbeyi-Dayılı köyleri arasındaki Orman Ürünleri Entegre Tesisi

Çevrenin fiziki coğrafya yapısı dolayısıyla fizibl olmadığını düşündüğümüz bir diğer yatırım ise toprağa bağlı, zirai olanlardır. Öncelikle jeomorfolojik, iklimik ve bitki coğrafyası özellikleri, yörede ekip-biçmeyi büyük ölçüde güçleştirirken, ekonomik faaliyet olarak hayvancılık ve ormancılığı ön plana çıkarmaktadır. Yaptığımız gözlemlerde alternatif bitki türleri üretimi, yaklaşık 10 bin meyve fidanı dağıtımı ve 7 adet sera kurulması büyük ölçüde tamamlanmış ancak bu amaca hizmet edecek teknik personel görevlendirilmemiştir. Kurulan seraların kış mevsiminde hemen tamamen tahrip olması da zirai yatırımların ortamın fiziki coğrafya şartları ile uyumlu olmadığını açıkça ortaya koymaktadır. Yörenin bitki coğrafya özellikleri göz önüne alındığında arıcılığın önemli bir ekonomik potansiyel

olduğu anlaşılır. Bununla birlikte proje kapsamında bu faaliyete işlerlik kazandırılmamış olması bir eksiklik olarak vurgulanabilir.

5. Sonuç

Türkiye'deki kırsal kalkınma yaklaşımlarında köy ve kır kavramı bir arada düşünüldüğünden, öncelikle kırsal kalkınmada üretimi artırma ve kaynak arayışı ile sosyal içerikli köycülük anlayışı, kırsala yaklaşımlarda da çeşitli farklılıkların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu bakımdan *geri kalmış yöreler, kırsal alanlar ve köyler* şeklinde üç hedefin birbirinden ayrı ele alınması gerekir.

Ülkemizdeki kalkınma modelleri siyasi içerikli olduğundan hem söylemler, hem de uygulamalar belirli kadrolar tarafından işlerlik kazanmakta, buna karşılık yönetim değişikliği ile birlikte uygulamadan kaldırılmaktadır. Köykent Projesi de benzer şekilde uygulanmış ve 2003 yılından itibaren durdurulmuştur. Bu bakımdan kalkınma yaklaşımlarında siyasi söylemler yerine ulusal çıkarlar ve ulusal potansiyel belirlenmeli, yatırımlar yasalar ile güvence altına alınmalıdır.

Kalkınmaya yönelik yatırımlarda devlet riski büyük ölçüde üzerine aldığından, vatandaş yeterince sahiplenmemekte ve söz konusu yatırımlara günöbirlik kazanç mantığı ile yaklaşmaktadır. Bu amaçla yatırımlarda hedef uzun, orta ve kısa vadeli olmalı, katılımcılık kesinlikle sağlanmalıdır. Yine kırsal kalkınma modellerinde yatırımlarda öncelik sırası belirlenmelidir.

Türkiye'nin genel fiziki, beşeri ve ekonomik coğrafya şartlarına bakıldığında, kalkınmanın en temel boyutunun ortam analizi ve planlama olduğu görülür. Bunun için, öncelikli olarak makro ve mikro düzeyde coğrafi değişkenlerin tespit edilerek potansiyelin belirlenmesi gerekir. Bu bağlamda yerel kalkınma modellerinin geliştirilip uygulanması özendirilmelidir. Değişen dünya dengeleri göz önüne alınarak kırsal alanların turizm potansiyeli harekete geçirilmelidir. Yine bölgeler ve yöreler düzeyinde sermayenin dışarıya kaçmasını engellemek için yasal tedbirler alınmalıdır.

Göç veren bölgelere yönelik kırsal yaklaşımlarda ilçe merkezlerinin durumu son derece önemlidir. Ülkemizin genellikle doğu yarısındaki ilçe

merkezleri, çeşitli hizmetleri kırsal alana verme gibi ortak fonksiyona sahiptirler. Ancak özellikle geliri düşük olan bu özellikteki ilçe belediyeleri, çoğu yerde köylerden daha problemlidir. Örneğin; Köykent Projesinin uygulandığı Ordu'nun Mesudiye ilçe merkezinde 2003 yılı ağustos ayında yaptığımız gözlemlerden, yerleşmenin bağlı bir çok köyden daha fazla altyapı, işsizlik vb. sorunlar yaşadığı anlaşılmaktadır. Bu bakımdan kalkınma plânlarında öncelikle kırsala daha iyi hizmet götürecek ilçe merkezlerinin güçlendirilmesi gerekmektedir. Nitekim Mesudiye ilçe merkezinde yaptığımız birebir görüşmelerde, ilçe halkı büyük oranda bu projeye karşı olup, öncelikle çevreye hizmet veren yerleşmenin yaşanabilir hale getirilmesi gereğini savunmaktadır.

Sonuç olarak, Köykent Projesi, kapsam ve hedef olarak en temelde kırsal nüfusu sosyoekonomik anlamda kalkındırmayı, kır ve kent arasındaki farkı azaltmayı, kırları kalkındırarak aynı zamanda şehirlerdeki problemleri en aza indirmeyi amaçlayan bir kalkınma modelidir. Dolayısıyla temelde insana hizmet götürmeyi hedefleyen çağdaş bir kalkınma yaklaşımıdır. Ancak Mesudiye'de yaptığımız gözlemlerde projenin başlangıç aşamasında yeterince fizibilite yapılmadığı anlaşılmaktadır. Nitekim çoğu yatırım yörenin fiziki ve beşeri coğrafya özellikleri ile büyük ölçüde çelişmektedir. Bunun yanında projenin yarım bırakılmış olması bir diğer sorundur. Bunun için; *kalkınma planları yapılabilir, yasalarla güvence altına alınarak sürdürülebilir olmalı, farklı bilim dalları içerisinde hatta tüm toplum genelinde tartışmaya açılmalı, Türkiye'nin coğrafi değişkenleri göz önünde bulundurulmalı ve özellikle ortam analizleri belirlenirken coğrafi bakış açısına mutlaka yer verilmelidir.*

Notlar

¹ UN., 2003, "Role of agriculture and rural development in the eradication of hunger and poverty", (Promoting an integrated approach to rural development in developing countries for poverty education and

-
- sustainable development, p. 1,2.
(www.un.org.esa/coordination/ecosoc)
- ² TERLUİN, I.J., 2003, Differences in economic development in rural regions of advanced countries: an overview and critical analysis of theories, Journal of Rural Studies 19, p. 331.
- ³ DOĞANAY, H., 1997, Türkiye Beşeri coğrafyası, Milli Eğitim Bakanlığı yay:2982, Bilim ve Kültür Eserleri dizisi:877, Eğitim Dizisi:10, İstanbul, s. 386.
- ⁴ DPT., 2000, Kırsal Kalkınma Özel İhtisas Komisyonu Raporu, DPT: 2522, ÖİK: 538. Ankara, s. 6.
- ⁵ TÜSİAD., 2002, Katılım Ortaklığı Belgesinde Kısa ve Orta Vadeli Hedefler ve AB Komisyonun Türkiye İlerleme Raporu. (www.ibsresearch.com)
- DPT., 2003, Türkiye İçin Katılım Ortaklığı Belgeseli, (14 Nisan 2003 Tarihinde Avrupa Birliği Tarafından Kabul Edilen Nihai Metin). Ankara. (www.ekutup.dpt.gov.tr)
- ⁶ GÖKSU, E., 1974, 1/500000 Ölçekli Türkiye Jeoloji Haritası Samsun Paftası, M.T.A. Enstitüsü Yay., Ankara, s.25.
- ⁷ Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, 2002, Ordu Tarım İl Müdürlüğü, Ordu İli Tarım Master Planı.
- ⁸ Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, 2002, Ordu Tarım İl Müdürlüğü, a.g.plan, s. 19.
- ⁹ Ordu Tarım İl Müdürlüğü kayıtları
- ¹⁰ Mesudiye Kaymakamlığı kayıtları
www.mesudiyeliler.org.tr/koykent
www.isbfmezder.org.tr/Basarili
www.isbfmezder.org.tr/Basarili

Kaynakça

- DOĞANAY, H., 1997, Türkiye Beşeri coğrafyası, Milli Eğitim Bakanlığı yay:2982, Bilim ve Kültür Eserleri dizisi:877, Eğitim Dizisi:10, İstanbul.
- DPT., 2000, Kırsal Kalkınma Özel İhtisas Komisyonu Raporu, DPT: 2522, ÖİK: 538. Ankara.
- DPT., 2003, Türkiye İçin Katılım Ortaklığı Belgeseli, (14 Nisan 2003 Tarihinde Avrupa Birliği Tarafından Kabul Edilen Nihai Metin). Ankara. (www.ekutup.dpt.gov.tr)
- GÖKSU, E., 1974, 1/500000 Ölçekli Türkiye Jeoloji Haritası Samsun Paftası, M.T.A. Enstitüsü Yay., Ankara.
- Mesudiye Kaymakamlığı kayıtları.

-
- Ordu Tarım İl Müdürlüğü kayıtları.Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, 2002, Ordu Tarım İl Müdürlüğü, Ordu İli Tarım Master Planı.
- TERLUİN, I.J., 2003, Differences in economic development in rural regions of advanced countries: an overview and critical analysis of theories, Journal of Rural Studies 19.
- TÜSİAD., 2002, Katılım Ortaklığı Belgesinde Kısa ve Orta Vadeli Hedefler ve AB Komisyonun Türkiye İlerleme Raporu. (www.ibsresearch.com)
- UN., 2003, “Role of agriculture and rural development in the eradication of hunger and poverty”, (Promoting an integrated approach to rural development in developing countries for poverty education and sustainable development, (www.un.org.esa/coordination/ecosoc)www.mesudiyeliler.org.tr/koykent
www.isbfmezder.org.tr/Basarili

Mesudiye (Ordu) Köykent Projesi
